

COSTA RICA: VEUS D'ESTUDIANTS I MAGISTERI SUBJECTES DE CRIMINALITZACIÓ DE LA PROTESTA SOCIAL

Per Clara Mathurin Peart i Maria Trejos Montero ²⁴

UN ACOSTAMENT AL CONTEXT

El present article s'emmarca en l'escenari del moviment de vaga nacional 2018-2019 en contra del Projecte de Llei Enfortiment de les Finances Públiques (Combo Fiscal) i el paquet de projectes que atempta contra el poble. En aquest context, on de manera gradual sorgeixen els dictàmens de vaga dels sindicats contradictors –com a estratègia política per a afeblir el moviment- el SINPAE²⁵ és l'únic que es manté ferm fins a la sentència de legalitat de la vaga de les i els servidors del Ministerio de Educación Pública (20 de febrer, 2019). Una vaga on se sofreixen constants violacions als drets humans expressats en diferents mecanismes de coacció i persecució política i administrativa, acusacions, arrestos judicials, detencions arbitràries, violència física i psicològica dins d'una campanya mediàtica contra el caràcter just i vàlid de la vaga.

UNA IDENTITAT COL·LECTIVA...

Les i els actors que formen part d'aquest article són l'estudiantat d'educació superior estatal i de dos es-

pais organitzatius d'educació mitjana: el Moviment Estudiantil de Secundària Costa Rica (MEDSE) i Resistència Estudiantil Costa-riquenya. Aquests últims pertanyen a col·legis públics acadèmics, liceus, col·legis tècnic-professionals, Programa Col·legi Nacional Virtual Marco Tulio Salazar, CINDEA (Centre Integral d'Educació d'Adults) i IPEC Institut d'Educació Comunitària). D'igual manera, treballadores i treballadors de l'educació pública que van participar durant la vaga contra el combo fiscal (10 de setembre 2018 - 20 de febrer 2019) fins que es dicta la resolució de legalitat de la vaga de servidors i servidores del MEP.

El moviment estudiantil d'educació mitjana sorgeix producte de la presa de consciència en el marc d'un profund descontent i qüestionament cap a mesures administratives on es retenen fons específics destinats a menjadors estudiantils, infraestructura i subsidis; d'igual manera, davant directrius curriculars en matèria d'educació sexual (guies sexuals), banys neutres, projecte d'Educació Dual i proves FARO (*Fortalecimiento de Aprendizajes para la Renovación de Oportunidades*).

“Perquè defensem els drets de la majoria dels estudiants del país, contra les proves estandarditzades (FARO) ja que no hi ha hagut un procés de transició adequat. També en contra de la modalitat d'Educació Dual que pretén que un estudiant es formi acadèmicament en una empresa privada sota el lema “Aprèn fent”, on l'única paga seria el coneixement adquirit sense garanties socials. Sobre el tema de la infraestructura, no és equitativa: en les zones urbanes hi ha moltíssima més tecnologia i la infraestructura està millor mentre que en les zones rurals hi ha menor tecnologia, amb molts col·legis en estat de precarització...” Dirigent estudiantil

“...manifestar-se és un dret contemplat en la Constitució Política i en tractats internacionals. Per això, des del mes d'octubre 2018 decidim donar suport a la vaga dels “profes”. Entre les raons de la nostra inconformitat estudiantil es troben les proves de batxillerat... Sobre les proves FARO, fins als col·legis privats estan en contra. El que volen avaluar són habilitats, i no s'ensenyen; en general, els exàmens són memorístics. Per això, exigim una moratòria.” Kenneth Sánchez Marín (President del MESDE)

RESPOSTES PRÒPIES D'UN CONTEXT CADA DIA MÉS NEOLIBERAL...

La criminalització i judicialització de la protesta social s'expressa tàcitament en contra de diferents sectors que exerceixen el seu dret a manifestar-se.

Per als efectes d'aquest article, citarem accions concretes de coacció, intimidació, persecució, judicialització i assetjament laboral i estudiantil. En el cas del moviment estudiantil s'orquestra a nivell interinstitucional una estratègia d'intimidació on, fins i tot participa el Patronat Nacional de la Infància. A nivell universitari i de Secundària han eliminat subsidis (transport, alimentació, estudi).

Algunes veus d'estudiants d'educació mitjana de diferents províncies del país, són:

“El Ministeri d'Educació mai ens va cridar als diferents espais d'anàlisi, perquè si és una política educativa, qui som els principals actors de l'educació?”²⁶

“El 26 de juny forces policials colpegen estudiants del Col·legi Quatre Boques d'Upala; a més, ens llancen gasos lacrimògens, i malgrat que molts de nosaltres érem menors d'edat, i alguns fins i tot tenien menys de 12 anys. Els ministres d'educació i de seguretat no van respondre per aquestes accions.”

“Molts docents ens volen donar suport, però tenen por perquè han estat amenaçats per directores

i directores, supervisors regionals i autoritats del MEP (rebaixes salarials, amonestacions i processos disciplinaris).”

“Hem rebut amenaces de portar-nos a nivell penal si continuem promovent les manifestacions; i també, perquè ens acusen d'actes de vandalisme que no hem comès. Fins i tot, hi ha directores i directores que ens insulten massa. Tenim molta por, però seguirem endavant encara que el moviment s'ha afeblit.”

És lamentable la falta de suport al moviment estudiantil de Secundària per part d'un sector significatiu de l'ensenyament.

El 12 de setembre de 2018, a la nit, després d'una de les marxes més grans de la història, prop de la Universitat de Costa Rica, hi ha una brutal acció de repressió contra joves universitaris i universitàries i contra els periodistes Javier Córdoba, del Setmanari Universitat i Karla Pérez de El Mundo, on, a més de sofrir agressions físiques, són víctimes de processos judicials: la força pública viola l'autonomia universitària i destrueix infraestructura.²⁷

“...em van cridar autoritats universitàries a recollir un document on se'm fa una acusació falsa de vandalisme i m'obren un procés administratiu que altera el meu projecte de vida i el meu nivell emocional, sota amenaça d'expulsió. Fins i tot, hi ha estudiants actualment amb processos judicials.” Estudiant d'universitat estatal.

Si bé, va haver-hi diverses accions de criminalització contra l'ensenyament i altres sectors, registrades en la Denúncia Internacional interposada per la ACODEHU i el SINDEU, contra el Govern de Costa Rica (gener 2019), ens focalitzem en aquest document en la persecució, discriminació i assetjament laboral sofert per més de 50 treballadores i treballadors de l'educació afiliats al SINPAE.

“A partir de la missiva del MEP del 1r de febrer, 2019, on es manifesta erròniament que manca de fonament jurídic la decisió del SINPAE de mantenir-se en vaga, en iniciar el curs lectiu del 2019, s'inicia una onada d'atacs als drets de les treballadores i dels treballadors afiliats al SINPAE, ement amenaces i acomiadaments, desconeixent el fur d'especial protecció que dona la vaga.”²⁹

“Fins a aquest moment estem sent afectades 9 famílies davant el cessament sense responsabilitat patronal desconeixent el fonament jurídic³⁰ i violant el Codi de Treball. Amb aquestes accions del MEP s'atempta contra els nostres drets fonamentals i la nostra estabilitat laboral, i som objecte d'agressions verbals i psicològiques a nivell institucional i mediàtic. Vivim en una incertesa permanent perquè sabem que, en qualsevol moment, es dictaminaran més me-

Vaga nacional enfront el Combo Fiscal projecte 20.580, 25 d'abril de 2018, San José, Costa Rica.

sures administratives atemptant a la nostra integritat familiar, laboral, emocional i psicològica.”

LES NOSTRES FORTALESES...

La pressió estudiantil va aconseguir espais d'acostament amb el govern; sense resultats concrets. No obstant això, la validesa de la seva lluita va incidir de manera rellevant aconseguint el suport de les comunitats i de les juntes administratives.

“Hem aconseguit fer manifestacions massives de llarg a llarg del país enfront dels centres educatius. També, ens hem unit a marxes del magisteri.” Estudiant de Secundària.

“La principal fita ha estat la sortida del Ministre d'Educació (juliol 2019). No volíem un ministre que no sàpiga sobre educació i que no defensi als estudiants... Però, arriba una ministra educadora amb la mateixa posició del ministre anterior. Exigim suspendre les proves de batxillerat, no obstant això, només es van modificar amb poc benefici.” Estudiant de Secundària.

SEGUIM ENDAVANT...

“Desitgem que les portes del Ministeri d'Educació i del govern s'obrin realment. Exigim una veu

i presència real en el si del Ministeri d'Educació i poder legislatiu perquè l'estudiantat som els principals actors de l'educació i tenim el dret de ser escoltats.” Estudiant de Secundària.

Traducció: Montserrat Nadal

²⁴Clara Mathorin Peart és professora d'Educació Tècnico-Professional i María Trejas Montero és mestra d'Educació General Bàsica.

²⁵Sindicato Patriótico de la Educación 7 de Agosto, Sindicato Magisterial Industrial des de 1995

²⁶En conformitat amb el Decret 38249-MEP Títol V, Capítol II, Reglament General de Juntes.

²⁷Periódico Universidad (UCR)

²⁸Denúncia internacional de l'Associació Costarriquenya de Drets Humans – ACODEHU i el Sindicat de Treballadors Universitat de Costa Rica- SINDEU, contra el govern de Costa Rica per actes d'agressió i criminalització de la protesta social a Costa Rica

²⁹Codi de Treball, Reforma Processal Laboral, furs especials

³⁰Sentència 1199 -2019 del Jutjat de Treball del Segon Circuit Judicial

XILE: EL CAPITAL DARRERE L'EDUCACIÓ PÚBLICA A L'AMÉRICA LLATINA

Per Guillermo Scherping³¹ V., director de docència,

Xile figura com el paradigma educatiu de la dreta d'una manera particular a l'Amèrica Llatina, on se'l mostra com l'estudiant avantatjat del barri. Malgrat tot, no tot el que brilla és or i, com veurem en aquest treball, no és l'única forma de privatització que està en fase d'assaig en el nostre continent.

L'experiència privatitzadora xilena mostra una forma sistemàtica de mercantilització de l'educació. Les seves concepcions fundacionals van considerar el rol subsidiari de l'Estat en l'educació, la llibertat d'ensenyança i la liberalització d'obertura d'establiments educacionals a la iniciativa privada.

L'anomenada descentralització va desconcentrar atribucions administratives i no pedagògiques en els municipis, i va promoure el principi de lliure elecció dels establiments per part dels pares, amb l'estimulació creixent de la privatització de la matrícula. Aquest fet va derivar en la selecció dels alumnes per part d'aquests establiments, una concepció d'assegurament de la qualitat centrada en la rendició de comptes en detriment de suports educatius i pedagògics i l'accentuació de l'estandardització i avaluacions.

Aquestes concepcions transformen la llibertat d'ensenyança en llibertat de mercat; la selecció d'establiment pels pares en selecció de pares i estudiants per part dels propietaris dels establiments i l'avaluació com a antecedent per a la millora en pressió de mercat. Aquesta concepció d'"Indústria Educacional" ignora nens i joves com a subjectes de dret que l'Estat ha d'assegurar, ja que per a ella són només subjectes econòmics.

L'anterior, després de 39 anys, té com evidència greus conseqüències socials i polítiques en la societat xilena:

Integració social: s'ha accentuat l'impacte de les diferències de bressol dels estudiants, la qual cosa, sumada a la desigualtat econòmica i cultural que persisteix i s'accentua, ha donat com a resultat un model educatiu reproductor de les desigualtats i intencionadament segmentat; val a dir, classista (OCDE 2004).

Igualtat d'Oportunitats: les lògiques de competició entre establiments, la selecció d'estudiants, el lucre amb recursos públics per part d'agents privats i la igualtat de tracte entre educació pública i privada, finançada amb recursos públics, com a pilars del model i elements mobilitzadors d'una millor educació han fracassat.

No només no hi ha millora en els resultats en el seu conjunt sinó que el sistema reproduceix i magnifica la desigualtat econòmica i social existent en el país, amb el deteriorament dramàtic de l'educació de propietat pública, l'única capaç de promoure oportunitats d'educació sense discriminació i d'integració social democràtica. Sota aquestes condicions clarament es limita la possibilitat d'educació integral i el ple desenvolupament de les potencialitats de nens, nenes i joves xilens.

Buena Educación: 39 anys del model de mercat en educació no han donat com a resultat una millor qualitat de l'educació ni han elevat els nivells d'educabilitat de la població. En els últims quatre anys, més del 90% dels establiments que s'han creat són privats subven-